

جهانی شدن و تأثیر آن بر دگرگونی مفهوم مرزهای بین‌المللی

تألیف:

مسعود رهنما

مدرس، دانشگاه

انتشارات آرمان نسل نو

تیریز - ۱۳۹۵

رزمخواه، محمد، ۱۳۴۹ -	بر شانه
جهانی شدن و تاثیر آن بر دیگر گونی مفهوم مرزهای بین المللی / تالیف محمد رزمخواه.	عنوان و ام پدیا اور
تبریز: آرمان نسل نو، ۱۳۹۵.	مشخصات نشر
۱۴/۵×۲۱ س.م. ۱۷۰ ص.	مشخصات ظاهری
978-690-964 9-2-2	شابک
ف.ا	وضعیت فهرست نویسی
کتابخانه ۱۶۰-۱۷۰.	یادداشت
جهانی شدن	موضوع
Globalization	موضوع
روابط بین المللی - فلسفه - تاریخ - قرن ۲۱ م.	موضوع
International relations -- Philosophy-- History-- 21st century	موضوع
سیاست جغرافیایی - تاریخ - قرن ۲۱ م.	موضوع
Geopolitics -- History -- 21th century	موضوع
سیاست جهانی - قرن ۲۱ م.	موضوع
World politics -- 21st century	موضوع
۱۳۹۵ ج ۴/ ۱۳۱۷/ ZJ	رده بندی کنگره
۳۷۷ / ۱۷	رده بندی دیویی
۴۲۳۸۶۳	شماره کتابشناسی ملی

انتشارات آرمان نسل نو

جهانی شدن و تأثیر آن بر دگرگونی مفهوم مرزهای بین‌المللی

تألیف:

محمد رزمخواه

مدرس دانشگاه

انتشارات آرمان نسل نو

تهران - چهارم بهشتی (منصور سابق)

مربع اطلس - بلاک

تلفن: ۳۵۵۴۷۶۷ - ۴۱ - همراه: ۰۹۱۴ ۷۷۷ ۴۱

info@p-nashr.com

www.p-nashr.com

تأیید و صفحه‌آرایی: فرشید

طراح: مهدی هادی

نوبت چاپ: اول - ۱۳۹۵

اندازه و تعداد صفحه: رقی ۱۶۴ ص

چاپ و صحافی: اعظم - نوبل

تیراژ: ۱۰۰۰ نسخه

ISBN: 978-600-96429-2-2

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۹۶۴۲۹-۲-۲

قیمت: ۱۲۵/۰۰۰ ریال

فهرست مطالب

عنوان	صفحه
مقدمه	۹
فصل اول: جستاری در کلیات بحث	۱۳
۱-۱- برد نگارنده در قلمرو تحقیق	۱۶
فصل دوم: مفهوم شناسی	۱۹
۱-۱- مرز	۱۹
تاریخچه‌ی مفهوم مرز و سواحل	۲۰
تشریح مفهوم سرحد و مرز	۲۲
۲- جهانی شدن	۲۷
تاریخچه‌ی مفهوم جهانی شدن	۲۸
تشریح مفهوم جهانی شدن	۳۰
۳- نظام منطقه‌ای	۳۵
تعاریف	۳۷
تاریخچه‌ی نظام منطقه‌ای	۴۲
تشریح مفهوم نظام منطقه‌ای	۴۵
۴- شهرهای جهانی	۴۹
تعاریف	۴۹
تاریخچه‌ی مفهوم شهرهای جهانی	۵۰
تشریح مفهوم شهرهای جهانی	۵۲
فصل سوم: چهارچوب نظری تحقیق	۵۵
دلائل انتخاب دیدگاه‌های نظری	۵۶

۵۷	 رابطه میان دو مکتب ساختارگرا و کارکردگرا
۵۸	 ۱- کارکرد گرایی
۵۸	 اصول و مبانی کارکردگرایی
۵۹	 منشاء و اصول نظریه‌ی کارکردگرایی
۶۱	 ۲- ساختار گرایی
۶۱	 اصول و مبانی ساختارگرایی
۶۲	 منشاء کوین نظریات ساختارگرایی
۶۵	 ۳- بررسی آثار فرآیند جهانی شدن
۶۶	 دولت‌های ملی، مرزها و قومیت‌ها در فرایند جهانی شدن
۷۹	 تنوع همگرا، منطقه‌ای از دیدگاه کارکردگرایی
	 نمادهای سیاسی، دیدهای سیاسی در فرایند جهانی شدن از دیدگاه
۸۳	 ساختارگرایی
۸۴	 نماد فضایی مکانی، شهرهای جهانی
۸۵	 نماد فضایی مکانی، اتحادیه‌های منطقه‌ای
۸۷	 نماد فضایی مکانی، محلی سازی
۹۱	 چهارم فصل: تجزیه و تحلیل موضوع پژوهش
۹۱	 تحلیل رابطه‌ی بین جهانی شدن و کارکرد سیاسی بین‌المللی
۹۶	 الف) مرزهای سیاسی و تبادل اطلاعات
۹۸	 ب) مرزهای سیاسی و تجارت
۹۹	 ج) مرزهای سیاسی و حقوق شهروندی
۱۰۰	 د) مرزهای سیاسی و فرهنگ
	 دگرگونی مرزهای بین‌المللی از دیدگاه ساختاری و کارکردی، با
۱۰۵	 استفاده از مدل‌های نظری (ژان گاتمن و پیتربلور)
۱۱۰	 جهانی شدن و سازمان یابی سیاسی فضا در قرن ۲۱
۱۱۰	 تحولات نظام بین الملل و شکل گیری جهانی شدن

۱۱۳	 سازمان یابی سیاسی فضا در فرایند جهانی شدن
۱۱۳	 شهرهای جهانی در عصر جهانی شدن
۱۱۵	 نظام‌های منطقه‌ای در عصر جهانی شدن
۱۱۹	 کنش متقابل نمادین و مرزهای بین‌المللی
۱۲۰	 اصول و مبانی نظریه‌ی کنش متقابل نمادین
	 انجام سومین حالت از فرایند شکل‌گیری الگوی فضایی جهانی
۱۲۳	 شناسایی، حکومت‌های محلی است
۱۲۷	 تحلیل موقعیت - مکانی ایران در فرایند جهانی شدن
۱۲۷	 ویژگی‌های موقعیت ژئوپلیتیکی ایران
	 همگرایی منطقه‌ای و ملیت کشورهای جهان و ایران در فرایند
۱۳۳	 جهانی شدن
۱۳۷	 فصل پنجم: سخن پایانی
۱۳۸	 جمع‌بندی
۱۴۱	 سخن پایانی
۱۵۱	 مراحل مورد نظر دیوید هلم در مورد جهانی شدن
۱۵۴	 راهکارهای پیشنهادی
۱۵۵	 تشکیل منطقه‌گرایی
۱۵۵	 همگرایی با تأکید بر توانمندی منطقه‌ای و جهان اسلام
۱۵۶	 اتخاذ روش‌های اجتهادی و خردگرا
۱۶۱	 منابع و مآخذ
۱۶۱	 فهرست اعلام

مرزها قدمتی به اندازه‌ی عمر بشر دارند و وجود آنها هیچ‌گاه در طول تاریخ
 درد تردید واقع نشده است و جهانی شدن نیز به اعتقاد صاحب‌نظران
 نمی‌تواند آن را بی‌اهمیت سازد. از سوی دیگر، تکوین و ایجاد مرزهای
 سرزمینی، عمدتاً ریشه در تاریخ شکل‌گیری آن سرزمین‌ها و سکونت اقوام
 گوناگون در آنها داشته و بررسی تاریخ تحولات مرزها، حقایق بسیاری را
 در این زمینه آشکار می‌کند. چرا که تاریخ، منبعی عبرت‌انگیز و مفید برای
 پیش‌بینی رفتار جوامع است. با شناسایی عوامل تسهیل‌کننده یا بازدارنده‌ی
 رشد آنها، زمینه‌ی حرکت ایشان به سوی توسعه را فراهم می‌آورد. به
 همین دلیل است که مطالعه‌ی تاریخ دارای اهمیت است و پرداختن به
 مسئله‌ی مرز و جستجوی سیر تحولات گذشته‌ی آن، و نیز تغییرات آینده‌ی
 مرزها مبتنی بر جهانی شدن که ناظر بر تحولات در ماهیت کارکرد
 نظام‌های اقتصادی، سیاسی، فرهنگی و اجتماعی به عنوان بخشی از این
 مطالعات، می‌تواند مفید واقع شود.

مرزها در روند تاریخی خود از زمان پیدایش تمدن دوحاله‌ای
 دگرگونی‌های زیادی شده‌اند. مرزها در طول زمان وضعیت ثابتی نداشته و
 نقش و کارکردهای آنها نیز یکسان نبوده است. همچنین مرزها با توجه به
 ویژگی پویا بودنشان از خطوط فیزیکی غیر قابل نفوذ تا مرزهای صرفاً
 ذهنیتی متفاوتند، بنابراین امروزه فرایند جهانی شدن با شتاب روزافزونی در

حال عبور از مرزهای جغرافیایی - سیاسی و همچنین محدوده‌های فرهنگی و فردی است. این پدیده با بهره‌گیری از آخرین فن‌آوری‌های ارتباطی و شبکه‌های پیچیده‌ی اطلاعاتی، نظام سیاسی - اجتماعی کنونی جهان را دستخوش دگرگونی و تغییرات ساختاری و کارکردی قرار داده است. فرایند جهانی شدن اثرات خود را بر پدیده‌های مختلفی از جمله پدیده‌های جغرافیایی - سیاسی نشان می‌دهد، تضعیف دولت‌های ملی، کمرنگ شدن مرزهای بین‌المللی، افول تدریجی حاکمیت و ایجاد شهرهای جهانی، تشکّل اتحادیه‌های منطقه‌ای و محلی‌گرایی پدیده‌هایی هستند که جغرافیای سیاسی کنونی جهان را که بر اساس «معاهده‌ی وستفاليا ۱۶۴۸» نظام بین‌الملل شکل یافته، را آینده دچار دگرگونی خواهد ساخت.

نگارنده در این کتاب سعی نموده با استفاده از دیدگاه‌های مکاتب فلسفی، (کارکردگرایی - ساختارگرایی) به بررسی چگونگی پیدایش و تحولات مفهومی مرزهای بین‌المللی از معاهده‌ی وستفاليا تا عصر جهانی شدن پردازد. البته لازم به ذکر است هنگام مراجعه به ازوازه‌ی نظام یا سیستم در بیان مفهوم موضوع سخن به میان می‌آید، این سخن سیستمی و مکاتب فلسفی مرتبط با آن یعنی ساختارگرایی و کارکردگرایی مورد بحث قرار خواهند گرفت. با در شرایطی که از نقش بازیگران سیستم و محیط ادراکی ناظر بر تصمیمات آنها در تحولات کارکردی مرزها در عصر جهانی شدن سخن به میان می‌آید، ناچار از دیدگاه مکتب رفتارگرایی و جغرافیای رفتار استفاده خواهد شد.

جهانی شدن، پدیده‌ای است که بروز آن در عصر حاضر موجب تغییرات و تحولات بسیاری در زمینه‌های مختلف اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی و سیاسی در عرصه‌ی بین‌المللی شده و کشورهای بسیاری را به چالش کشانده است. بی‌شک «جهانی شدن» مهمترین و بارزترین وجه تمایز اقتصاد «امروز» و «دیروز» جهان می‌باشد. گسترش روزافزون سازمان‌ها و اتحادیه‌های اقتصادی منطقه‌ای، ادغام بانک‌های بزرگ جهان، تاسیس سازمان تجارت جهانی (WTO)، همگی از مصادیق بارز مشخص جهانی شدن اقتصاد است. تغییر تحول در دیگر حوزه‌های جهانی شدن از جمله، گسترش شهرهای جهانی، کاهش اقتدار دولت‌های ملی، محلی‌گرایی، همگرایی منطقه‌ای، دگرگونی در کارکرد مفهوم مرزهای بین‌المللی از ویژگی‌های مهم جهانی شدن است و جزایا می‌باشد. بنابراین مرزهای بین‌المللی در تغییر ساختاری نظام جهانی، براساس رویکردهای متفاوتی متناسب با الگوهای جهانی شدن در صحنه‌ی روابط بین‌الملل شکل خواهند گرفت. به طوری که:

الف) در شرایط منطقه‌گرایی کارکرد مرزهای ملی، صفرخواهد رسید اما این نقش و کارکرد در روابط بین‌المللی با مسابان خود مستحکم‌تر نیز خواهد شد.

ب) در شرایطی که به ایجاد شهرهای جهانی بینجامد، کارکرد مرزها ناظر بر روابط اقتصادی، فرهنگی، سیاسی، تنظیم خواهد شد. لذا کارکرد

مرزها صرفاً جدا کننده‌ی دو واحد سیاسی مستقل نخواهد بود بلکه بیشتر مبتنی بر روابط پدیده‌های مکانی در فرآیند جهانی شدن عمل خواهد کرد. ج) محلی گرایی، در فرآیند جهانی شدن واحدهای سیاسی گوناگون سعی در جدایی‌گزینی اجتماعی، جغرافیایی، که ناشی از احساس قلمروخواهی انسان است، دست پیدا خواهند کرد، در این شرایط کارکرد مرزها در مکان‌های مختلف جغرافیایی خاص و محدود که الزاماً ایستا و پایداری را القاء می‌کند، قابل ارزیابی می‌باشند. با این حال می‌توان چشم‌انداز آ‌ه‌ی سیمای سیاسی جهان را براساس الگوهای جهانی شدن به تصویر کشید